

DOI 10.17234/SocEkol.32.2.3
UDK 502.131.1(497.6)
37:502(497.6)

Stručni članak
Primljeno: 05. 01. 2023.
Prihvaćeno: 01. 03. 2023.

KOMUNICIRANJE NA FACEBOOKU O OBRAZOVANJU ZA ODRŽIVI RAZVOJ: PRIMJER ODABRANIH UN FONDOVA I PROGRAMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Draga Gajić

e-mail: dashagajic@gmail.com

Sažetak

Iako održivi razvoj nije nov pojam, tek se od usvajanja Ciljeva održivog razvoja (engl. Sustainable Development Goals), 2015. godine intenzivnije govori o održivom razvoju i obrazovanju za održivi razvoj, kako u akademskim, tako i u aktivističkim krugovima. Cilj istraživanja je utvrditi kako odabrane organizacije – UN u Bosni i Hercegovini (kao krovna organizacija), UNICEF Bosna i Hercegovina (kao UN fond) i UNDP Bosna i Hercegovina (kao UN program) – komuniciraju na Facebooku sa svojom (digitalnom) publikom o obrazovanju za održivi razvoj. Iako UNDP BiH redovno koristi dvije Facebook stranice, za analizu je odabrana stranica Zamisli2030 zbog njenog fokusa na Ciljeve održivog razvoja. Korpus istraživanja čine 274 objave koje su objavljene u periodu od 1. listopada 2022. do 1. prosinca 2022. Navedeni vremenski okvir odabran je zbog aktivnosti i događaja koji se odnose na održivi razvoj (npr. Tjedan održivog razvoja u BiH), a odvijaju se u navedenom vremenskom periodu. U radu su korištene metoda analize sadržaja i kritička analiza diskursa. Najveći broj objava (142) imala je stranica UNICEF BiH, dok je najmanji broj (34) imala stranica Zamisli2030. Stranica UN u BiH je najviše pažnje posvetila obilježavanju UN dana u gradovima širom Bosne i Hercegovine i klimatskim promjenama, Zamisli2030 je stavio fokus na ugljični otisak i smanjenje emisija stakleničkih plinova, dok je UNICEF BiH imao objave koje se odnose ne samo na održivi razvoj, nego i na teme značajne za život i prava djece (npr. maloljetnici i maloljetnice bez pratnje, mentalno zdravlje djece, siromaštvo, digitalne kompetencije itd.).

Ključne riječi: Facebook, obrazovanje za održivi razvoj, UN u Bosni i Hercegovini, UNICEF Bosna i Hercegovina, Zamisli2030

1. UVOD

Termin održivi razvoj (engl. *sustainable development*) dobiva na značaju i popularnosti u debatama o ekologiji ili životnoj sredini krajem 80-ih godina 20. stoljeća, nakon što je 1987. godine usvojen Brundtlandov izvještaj (engl. *Brundtland Commission Report*) Svjetske komisije za okoliš i razvoj Ujedinjenih naroda, poznat i kao izvještaj „Naša zajednička budućnost“ (engl. *Our Common Future*) (Frajman-Jakšić i sur., 2010:468). Iako je gotovo opće prihvaćeno tumačenje da se pojam održivi razvoj prvi put spominje u Brundtlandovom izvještaju, postoje i autori poput Fritza Rauha (2002:46) koji smatraju da je održivi razvoj kao koncept ekološke politike službeno uveden u upotrebu od strane međunarodnih organizacija za zaštitu životne sredine u dokumentu „Svjetska strategija očuvanja“ (engl. *World Conservation Strategy*) 1980. godine.

Održivi razvoj je kompleksan, multidisciplinaran i multidimenzionalan pojam. Gerhard de Haan i Dorothee Harenberg (1999 prema Rauch, 2002:48) isticali su da ne postoji općeprihvaćena definicija ovog pojma i da je upravo to njegova prednost, raznolikost i bogatstvo.

Poveznica obrazovanja i održivog razvoja je višestruka i neosporna, jer se obrazovanje kao „društveni sistem mora brzo prilagoditi društvenim, ekološkim i ekonomskim promjenama suvremenog svijeta i, kao rezultat toga, stalno se razvijati“ (Zhang i sur., 2020:4). Arjen Wals i Aaron Benavot (2017:3) smatraju da „kroz obrazovanje učenici i učenice stječu uvid u ekološki problem, njegove posljedice i vrste akcija koje su potrebne za njegovo rješavanje“.

Održivi razvoj i obrazovanje za održivi razvoj su važni i u kontekstu Bosne i Hercegovine jer se BiH kao jedna od država članica Ujedinjenih naroda (engl. *United Nations*) obvezala u rujnu 2015. godine na provođenje Agende 2030 koja se sastoji od 17 ciljeva održivog razvoja, kao i od 169 podciljeva (UNDP, 2020:7). Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je po prvi put predstavilo Agendu 2030 u travnju 2017. godine u Bosni i Hercegovini (UNDP, 2020:9). Važno je istaknuti da je Bosna i Hercegovina 2019. godina predstavila Dobrovoljni izvještaj za Agendu 2030 i postizanje Ciljeva održivog razvoja, koji je ujedno i prvi izvještaj iz područja održivog razvoja ove zemlje (UNDP, 2020:10).

Vlasti u BiH i UN (do 2025. godine) vodit će „se predmetnim Okvirom suradnje za održivi razvoj, koji je Savjet ministara BiH usvojio na svojoj 22. sjednici 16. prosinca 2020., a Predsjedništvo BiH potvrdilo na svojoj 114. izvanrednoj sjednici 5. ožujka 2021.“ (UN BiH, 2021:3). Okvir „predstavlja zajedničko opredjeljenje za rad u bliskom partnerstvu u cilju ostvarivanja rezultata definiranim predmetnim Okvirom suradnje, a koji će pomoći svim ljudima u BiH da žive duže, zdravije i prosperitetnije te sigurnije živote“ (UN BiH, 2021:3).

Kad se govori o Agendi 2030 i održivom razvoju važno je naglasiti da se često govori o nekoliko vrsta (podtipova) održivog razvoja, tj. o ekonomskom, ekološkom i društvenom održivom razvoju (Rauch, 2002:47). U ovom radu se nećemo baviti definiranjem i diferencijacijom spomenutih podtipova već ćemo koristiti izraz održivi razvoj. Danas se na globalnom nivou istražuje i govori o obrazovanju za održivi razvoj s različitim akademskih i istraživačkih pozicija i u različitim kontekstima. Ovim radom želimo utvrditi kako i u kojoj mjeri je obrazovanje za održivi razvoj predstavljeno u kontekstu Bosne i Hercegovine.

2. OBRAZOVANJE ZA ODRŽIVI RAZVOJ

Obrazovanje je jedna od najvažnijih karika i jedan od najvažnijih preduvjeta za (ekonomski) razvoj društva, a ujedno je i temeljno ljudsko pravo. Uloga obrazovanja u održivom razvoju, kao i intersekcija obrazovanja i održivog razvoja, značajno je znanstveno-istraživačko područje, iako je još uvijek nedovoljno istraženo.

Za razumijevanje kompleksnosti, multidisciplinarnosti i interdisciplinarnosti koncepta i pojma obrazovanja za održivi razvoj, potrebno je krenuti od pojma ekološko obrazovanje, tj. pojma koji je zastupljen je u literaturi i akademskim krugovima od početka 70-ih

godina 20. stoljeća (Andevski, 2016). Ekološko obrazovanje je „dobro uspostavljena disciplina, koja se fokusira na odnos čovječanstva s prirodnom sredinom i načinima njenog očuvanja, kao i očuvanja i pravilnog upravljanja prirodnim resursima“ (Venkataraman, 2009:8).

Günter Eulefeld (1979 prema Andevski, 2016:16) je definirao ekološko obrazovanje kao „suočavanje s prirodnom, društvenom i izgrađenom okolinom s ciljem da se razumije spremnost i kompetencija za rad po ekološkim zakonitostima“. Važno je naglasiti da se pored pojma ekološko obrazovanje ravnopravno koriste i termini ekološko učenje i ekološki odgoj, kao i noviji termin održivo ekološko obrazovanje (Andevski, 2016). Pored pojma ekološko obrazovanje značajan je i termin obrazovanje za životnu sredinu. Prema Deklaraciji iz Tbilisija (1977 prema Orlović Lovren, 2021:10), obrazovanje za životnu sredinu je „integralni segment obrazovanja u cjelini i neophodno ga je integrirati u sve elemente obrazovanja (program, kurikulum, materijale, metode itd.), postaviti na interdisciplinarne osnove i usmjeriti k praktičnom djelovanju, prije svega donošenju odluka i rješavanju problema“.

Daniella Tilbury (1995 prema Orlović Lovren, 2021:11) razlikuje tri vrste obrazovanja u kontekstu životne sredine: obrazovanje O, obrazovanje U i obrazovanje ZA životnu sredinu. Tilbury (1995:207) ističe da se „obrazovanje O životnoj sredini očigledno koncentrirana kognitivne procese učenja i školski kontekst, dok se obrazovanje U životnoj sredini korespondira s afektivnom domenom, zasniva više na akcijskom pristupu i odgovara pokretu ‘učenja vani’, koristeći repertoar iskustvenih metoda i pristupa Obrazovanje ZA životnu sredinu odnosi se na ZAlaganje za kritički promišljene ciljeve, oslanjajući se na učenje putem rješavanja problema“. Wals i Benavot (2017 prema Orlović Lovren, 2021:11) koriste termin obrazovanje za životnu sredinu i održivi razvoj te smatraju da su tri etape ili vala prethodila ovom vidu obrazovanja: krajem 19. stoljeća postojalo je obrazovanje za zaštitu prirode, od 60-ih godina 20. stoljeća govorilo se o obrazovanju za životnu sredinu, a tek od Summita u Rijju 1992. godine govori se o obrazovanju za životnu sredinu i održivi razvoj.

Jedno od ključnih pitanja i nedoumica je jesu li ekološko obrazovanje, obrazovanje za životnu sredinu i obrazovanje za održivi razvoj sinonimi, tri oprečna koncepta ili je ekološko i / ili obrazovanje za životnu sredinu preteča obrazovanja za održivi razvoj. Zbog kompleksnosti teme i ograničenja obujma rada nećemo detaljno ulaziti u ovu problematiku, ali ćemo naglasiti da je ekološko obrazovanje prošlo kroz tri razvojne linije ili faze. Prema Milici Andevski (2016:22) održivost i održivi razvoj, kao i obrazovanje za održivi razvoj, treća su razvojna etapa ekološkog obrazovanja. U ovom radu polazimo od gore spomenute premise, tj. obrazovanje za održivi razvoj smatramo nadogradnjom ekološkog obrazovanja. Obrazovanje za održivi razvoj (engl. *Education for Sustainable Development*) nastao je iz potrebe da obrazovanje odgovori na čitav niz rastućih izazova održivosti (UNESCO, 2020:iii) i predstavlja „koncept koji se razvija u cilju osiguravanja razumijevanja odnosa između pitanja održivog razvoja i razvoja znanja, vještina, perspektiva i vrijednosti, koje će omogućiti ljudima svih uzrasta da se posvete stvaranju održive budućnosti“ (Zhang i sur., 2020:1).

Venkataraman (2009:8) ističe da obrazovanje za održivi razvoj „obuhvaća obrazovanje za životnu sredinu, ali ga postavlja u širi kontekst socio-kulturnih faktora i društveno-političkih pitanja jednakosti, siromaštva, demokracije i kvalitete života“.

Leicht i sur. (2018 prema Vukić, 2020:95) navode da se o značaju obrazovanja za održivi razvoj raspravljalo na „tri velike konferencije UN-a koje su posvećene održivom razvoju: Konferencija UN-a o životnoj sredini i razvoju (Rio de Janeiro, 1992. godine); Svjetski samit o održivom razvoju (Johanesburg, 2002. godine); Konferencija UN-a o održivom razvoju (Rio de Janeiro, 2012. godine)“.

Na Konferenciji UN-a u Rio de Janeiru 1992. usvojeno je nekoliko značajnih dokumenta: „Deklaracija o okolišu i razvoju“, ‘Okvirna konvencija o promjeni klime’, ‘Konvencija o biološkoj raznolikosti’, pravno neobvezujuća izjava o načelima šumarstva i ‘Program za 21. stoljeće (Agenda 21)’“ (Kosanović, 2019:16).

Deset godina kasnije održan je Svjetski summit o održivom razvoju (Rio +10) u Johannesburgu koji je „ukazao na daljnju potrebu unaprjeđenja obrazovanja kao temeljnog procesa u prevenciji zaštite okoliša“ (Grgurić, 2020:4), te još više pozicionirao obrazovanje o održivom razvoju kao važan koncept na globalnom nivou. Na Konferenciji Ujedinjenih naroda o održivom razvoju (Rio 20+) koja je održana 2012. godine donesen je zaključni dokument „Budućnost koju želimo“ (Kosanović, 2019:22) kojim je odlučeno da se Milenijski ciljevi razvoja (engl. *Millennium Development Goals*) iz 2000. godine, tj. „UN-ov dokument koji propisuje osam ciljeva koje UN-ove države članice trebaju ispuniti do 2015. godine uz potporu međunarodne zajednice, a odnose se na osiguravanje univerzalnog osnovnoškolskog obrazovanja, ravnopravnosti spolova, smanjenje smrtnosti djece, poboljšanje zdravlja majki i roditelja, borbu protiv zaraznih bolesti (HIV, malarija itd.), održivosti okoliša te postizanje globalne suradnje za razvoj“ (Grgurić, 2020:4) zamjene s Ciljevima održivog razvoja (engl. *Sustainable Development Goals*).

Tri godine nakon konferencije RIO 20+, točnije 2015., usvojeni su Ciljevi održivog razvoja koji trebaju biti ostvareni do 2030. Ciljevi održivog razvoja (ukupno 17 ciljeva i 169 podciljeva) su: „svijet bez siromaštva; svijet bez gladi; zdravlje i blagostanje; rodna ravnopravnost; čista voda i sanitarni uvjeti; pristupačna energija iz čistih izvora; dostojanstven rad i ekonomski rast; industrija, inovacije i infrastruktura; smanjenje nejednakosti; održivi gradovi i zajednice; odgovorna proizvodnja i potrošnja; očuvanje klime; očuvanje vodenog svijeta; očuvanje života na zemlji; mir, pravda i snažne institucije; partnerstvom do ciljeva“ (UNESCO, 2017:6). Cilj 4, koji je bitan u kontekstu ovog rada, odnosi se na (kvalitetno) obrazovanje i usmjeren je na „osiguranje inkluzivnog, pravednog i kvalitetnog obrazovanja te omogućavanje doživotnog učenja za sve“ (UNESCO, 2020:i).

Ujedinjeni narodi (pod rukovodstvom UNESCO-a) proglasili su period od 2005. do 2014. godine Desetljećem obrazovanja za održivi razvoj, koje ima za cilj promovirati „važnost obrazovanja tijekom cijelog života, uključujući i značajnu ulogu obrazovanja odraslih“ (Orlović Lovren, 2021:12). Obrazovanje za održivi razvoj „omogućava svim osobama da u potpunosti razviju znanja, perspektive, vrijednosti i vještine neophodne

za sudjelovanje u donošenju odluka, kako bi poboljšali kvalitetu života i na lokalnom, i globalnom nivou, pod uvjetima koji su najrelevantniji za njihov svakodnevni život“ (Venkataraman, 2009:8).

Prema definiciji UNESCO-a (2020:8), obrazovanje za održivi razvoj predstavlja „proces doživotnog učenja i sastavni dio kvalitetnog obrazovanja koji unaprjeđuje kognitivne, socijalne, emocionalne i bihevioralne dimenzije učenja. Ono je holističko i transformativno i obuhvaća sadržaj i ishode učenja, pedagogiju i samo okruženje za učenje“.

Bogović i Čegar (2012 prema Tominac, 2018:12) kao neka od temeljnih načela obrazovanja za održivi razvoj navode: „obrazovanje za održivi razvoj je proces učenja koji je utemeljen na idejama i mjerama održivog razvoja, a obuhvaća sve oblike i razine obrazovanja; obrazovanje za održivi razvoj je potrebno shvatiti kao cjelokupni paket za kvalitetno učenje o temeljnim problemima današnjice (siromaštvo, klimatske promjene, ravnopravnost među spolovima, zaštita autohtonih kulturnih zajednica i sl.); obrazovanje za održivi razvoj podupire pet glavnih tipova učenja kojima se pruža kvalitetno obrazovanje i daje poticaj održivom ljudskom razvoju (učiti biti, učiti živjeti zajedno, učiti znati, učiti kako preoblikovati društvo i sebe te učiti moći); obrazovanje za održivi razvoj primjenjuje holistički pristup koji mu omogućuje da postane ključ ostvarenja Milenijskih ciljeva razvoja i ciljeva inicijative Obrazovanje za sve“.

U užem smislu obrazovanje za održivi razvoj podrazumijeva obrazovanje „koje se odnosi na zaštitu životne sredine ili na klimatske promjene, sadržaji o održivom razvoju su sastavni dio prirodnih znanosti, geografije ili društvenih znanosti, ili postoji obrazovanje za zaštitu životne sredine kao poseban predmet“ (Vukić, 2020:97). U širem smislu obrazovanje za održivi razvoj odnosi se na šire sadržaje, a ne isključivo na životnu sredinu i / ili klimatske promjene, tj. sadržaje „koji se tiču ekonomske, socijalne i kulturne dimenzije i koji se mogu naći u obveznim / izbornim predmetima kao npr. građansko obrazovanje, moralno obrazovanje, obrazovanje za mir, za ljudska prava“ (Vukić, 2020:97).

Kad govorimo o obrazovanju za životnu sredinu (OŽS) i obrazovanju za održivi razvoj (OOR), Violeta Orlović Lovren (2021:17) navodi da se „OŽS i OOR smatraju nečim krupnijim od pojedinačnih školskih predmeta ili programa; za njihovu implementaciju preporučuje se integralni pristup – kako u smislu kurikuluma, tako i svih funkcija institucionalnog razvoja“. Bitno je spomenuti klasifikaciju koju su kreirali Vare i Scott (2007 prema Hume i Berry, 2015:4) u kojoj navode postojanje dva modela obrazovanja za održivi razvoj (OOR) tj. „OOR 1, koji promovira informirano i na vještinama zasnovano ponašanje, reflektirajući bihevioristički pristup usmjeren k ishodima“ te „OOR 2, intrinzični pristup fokusiran na individualno učenje, koji uključuje razvoj ideja, istraživanje dilema i kontradiktornosti održivog življenja“.

Bez obzira na različita tumačenja i klasifikacije obrazovanja za održivi razvoj, bit je da ovaj vid obrazovanja promovira integraciju održivog razvoja i ciljeva održivog razvoja u obrazovanje na svim obrazovnim stupnjevima, ali i van obrazovnog sustava, u vidu neformalnog i cjeloživotnog učenja.

3. METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je utvrditi kako odabrane međunarodne organizacije koje djeluju u Bosni i Hercegovini UN u Bosni i Hercegovini (kao krovna organizacija), UNICEF Bosna i Hercegovina (kao UN fond) i UNDP Bosna i Hercegovina (kao UN program) komuniciraju na društvenoj mreži Facebook s (digitalnom) publikom o obrazovanju za održivi razvoj, odnosno na koji način i u kojoj mjeri je ova tema predstavljena na spomenutoj društvenoj mreži. Iako UNDP BiH redovno koristi dvije Facebook stranice, za analizu je odabrana stranica Zamisli2030 zbog njenog fokusa na Ciljeve održivog razvoja.

Kriteriji na temelju kojih su odabrane organizacije za analizu su: da su međunarodne organizacije koje djeluju u Bosni i Hercegovini; da djeluju preko 20 godina u Bosni i Hercegovini; da imaju kredibilitet i na globalnom nivou i u Bosni i Hercegovini; da su usmjerene na Ciljeve održivog razvoja i da imaju aktivno prisustvo na društvenoj mreži Facebook. Bitno je naglasiti da nije korištena lista ili statistika u selekciji organizacija, nego je izbor zasnovan na osobnoj procjeni autorice, a nakon detaljne analize materijala koji ukazuju na djelovanje i rezultate organizacija u BiH koje se bave održivim razvojem, kao i na njihovu prisutnost i aktivnost na društvenoj mreži Facebook.

Ujedinjeni narodi (engl. *United Nations*) su međunarodna, odnosno međuvladina organizacija osnovana 1945. godine, tj. nakon Drugog svjetskog rata s ciljem, očuvanja (svjetskog) mira, ali i sprječavanja novih sukoba (UN, 2022). Bosna i Hercegovina je postala država članica Ujedinjenih naroda u svibnju 1992. godine (UN BiH, 2022).

Zamisli2030 (2022) je stranica Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (engl. *United Nations Development Programme – UNDP*) Bosna i Hercegovina. Kao organizacija UNDP podržava ekonomski i društveni razvoj te je u svom radu usmjerena na izgradnju kapaciteta država da odgovore na klimatske promjene i katastrofe izazvane klimatskim promjenama. Ujedno, spomenuta organizacija je usmjerena na borbu protiv siromaštva i nejednakosti, uspostavljanje vladavine prava i izgradnju inkluzivnih institucija (UNDP, 2022). U Bosni i Hercegovini UNDP djeluje od 1996. godine (UNDP BiH, 2022).

Dječji fond Ujedinjenih naroda (engl. *United Nations Children's Fund – UNICEF*) osnovan je 1946. godine i trenutno djeluje u preko 190 zemalja širom svijeta, uključujući Bosnu i Hercegovinu u kojoj je prisutan od 1992. godine (UNICEF BiH, 2022). Kao organizacija, UNICEF je usmjeren na dječja prava i zaštitu dječjih prava, te pružanje humanitarne i razvojne pomoći djeci širom svijeta (uz poseban fokus na djecu koja pripadaju marginaliziranim skupinama) (UNICEF, 2022).

Ovaj rad pokušava odgovoriti na tri istraživačka pitanja. *Prvo*: je li obrazovanje za održivi razvoj izdvojeno kao jedna od najznačajnijih tema u objavama analiziranih Facebook stranica, ili odabrane organizacije prvenstvo daju ostalim Ciljevima održivog razvoja? *Drugo*: ima li stranica UN u BiH kao krovna organizacija više objava i veći stupanj angažiranosti digitalne publike u odnosu na druge dvije stranice? *Treće*: stavljaju li odabrane stranice fokus na obrazovanje za održivi razvoj u kontekstu Bosne i Hercegovine ili dominiraju sadržaji koji se odnose na druge zemlje ili globalni nivo?

Korpus istraživanja čine 274 objave koje su objavljene u periodu od 1. listopada 2022. do 1. prosinca 2022. Navedeni vremenski okvir odabran je zbog aktivnosti koje se odnose na održivi razvoj (npr. Tjedan održivog razvoja u Bosni i Hercegovini), a koje se odvijaju u navedenom vremenskom periodu. U radu su korištene metoda analize sadržaja i kritička analiza sadržaja.

Analiza sadržaja je istraživačka tehnika kojom se želi izgraditi sistematska iskustvena evidencija o simboličkom komuniciranju, kao jednom od najvažnijih aspekata društvenog života (Halimi, 1996:275). Metoda analize sadržaja je jedna od najrasprostranjenijih metoda u medijskim, komunikološkim, politološkim i sociološkim istraživačkim radovima zbog čitavog niza prednosti koje ove metoda ima, a to su u prvom mjeri dostupnost informacija i građe za istraživanje (koja je u većini slučajeva dostupna svima i to besplatno, npr. objave službenih stranica na društvenoj mreži Facebook). Kako je fokus ovog istraživanja na Facebook objavama, metoda analize sadržaja je odabrana kao primarna metoda istraživanja.

Primjena metode analize sadržaja u istraživanju obuhvaćala je dvije faze: analizu, odnosno pregled i obradu podataka, te interpretaciju dobivenih rezultata, tj. uspostavljanje veze između dobivenog sadržaja i teorijskog okvira ovog istraživanja. Korištenje metode analize sadržaja u ovom radu zasnivalo se na analizi angažiranosti digitalne publike (engl. *engagement*), odnosno na analizi interakcija pratitelja i pratiteljica analiziranih Facebook stranica s objavljenim sadržajem. Pod interakcijom podrazumijevamo sviđanje ili lajkanje (engl. *like*), komentiranje (engl. *comment*) i dijeljenje (engl. *share*) sadržaja. Jedinicu analize činila je objava (engl. *post*). Sve objave su kodirane, odnosno za potrebe istraživanja kreiran je kodni list u skladu s ciljem istraživanja.

Pored teksta objava analizirani su i vizualni elementi: ima li objava prateću fotografiju ili ne, je li u pitanju fotografija koja je vlastiti sadržaj ili preuzeti sadržaj (npr. *stock* fotografija), jesu li uz tekst objavljeni vizuali poput infografika, postera ili stripova, itd. Kritička analiza diskursa (engl. *Critical Discourse Analysis – CDA*) „uključuje principijelno i transparentno kretanje naprijed-nazad između mikroanalize tekstova koristeći različite alate lingvističke, semiotičke i književne analize, i makroanalize društvenih formacija, institucija i odnosa moći koje ovi konstruiraju“ (Luke, 2002:100). U ovom radu kritička analiza diskursa korištena je s ciljem utvrđivanja načina na koji konstruiranje određenog diskursa (u ovom slučaju diskursa o obrazovanju za održivi razvoj tri različite Facebook stranice) može utjecati ili utječe na određene promjene u društvu, točnije na promjene percepcije o značaju obrazovanja za održivi razvoj. U istraživanju polazimo od Faircloughovog modela kritičke analize diskursa, tj. premise da analiza samog teksta (u našem slučaju Facebook objava) nije dovoljna za potpuno razumijevanje nekog problema, već da je postojeću analizu teksta (objave) potrebno dopuniti i analizom intertekstualnosti (svega onoga što utječe na razumijevanje diskursa), odnosno da su pored teksta bitne i diskurzivna i društvena praksa. U istraživanju je prvo odabran problem, zatim su kreirana tri istraživačka pitanja (već navedena u ovom poglavlju), odabran je materijal za analizu, nakon čega je uslijedilo analiziranje odabranog materijala, s tekstualnog (lingvističkog) ali i s pedagoškog, sociološkog i eko-

loškog aspekta.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U istraživanju su analizirane tri Facebook stranice:

- UN BiH Facebook stranica (2022);
- UNICEF BiH Facebook stranica (2022);
- Zamisli2030 Facebook stranica (2022).

Od analiziranih stranica u uzorkovanom periodu najveći broj pratitelja i pratiteljica (39.560) imala je stranica UNICEF BiH, a najmanji broj pratitelja i pratiteljica (3.401) stranica UNDP-a Zamisli2030. Stranica UN u BiH imala je 12.951 pratitelja i pratiteljica.

Od ukupno 274 analizirane objave, najviše objava (142) imala je Facebook stranica UNICEF BiH, dok je najmanje (34) imala stranica Zamisli2030. Stranica UN BiH imala je 98 objava. Najviše komentara (113) imala je stranica UNICEF u BiH, a najmanje komentara (13) imala je stranica Zamisli2030. Stranica UN u BiH imala je 60 komentara. U analiziranom periodu stranica UN u BiH imala je 1.533 lajka za sve analizirane objave, Zamisli2030 je imala ukupno 232 lajka, dok je stranica UNICEF BiH imala najviše lajkova (5.381). Stranica UN BiH imala je 181 podjelu, stranica Zamisli2030 je imala (58) podjela, a UNICEF BiH je imala 591 podjelu. Iako broj pregleda (engl. *views*) nismo analizirali, zanimljiv podatak je da su i UNICEF BiH i UN u BiH imale po 21 video u sklopu analiziranih objava.

4.1. Stranica UN u BiH

U narednoj kategoriji analize koja se odnosila na raznolikost sadržaja važno je istaknuti da je stranica UN BiH imala objave koje su se odnosile na teme poput poplava, klimatskih promjena, održivog razvoja, katastrofa, požara, socijalne zaštite, mira, reproduktivnog zdravlja, seksualnog nasilja, 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, hrane, migracija, Tjedna održivog razvoja, UN dana itd. Najviše analiziranih objava stranice UN u BiH (devet) odnosilo se na obilježavanje UN dana u gradovima širom Bosne i Hercegovine. Podjednak broj analiziranih objava (šest) odnosio se na katastrofe i klimatske promjene, dok su se četiri objave odnosile na Tjedan održivog razvoja u Bosni i Hercegovini. U četiri analizirane objave se radilo o održivom razvoju u općenitom smislu, dok su četiri objave imale za temu Svjetski dan hrane i bile su usmjerene na Cilj 2 – svijet bez gladi. Ostale teme su imale po jednu (npr. rod i klima, diskriminacija itd.) ili dvije objave (npr. socijalna zaštita). Što se tiče obrazovanja, ukupno četiri objave odnosile su se na obrazovanje u općem smislu. Od toga se termin obrazovanja za održivi razvoj spominje samo u jednoj objavi. Također, u jednoj objavi spominje se značaj obrazovanja o zdravim životnim stilovima, dok se jedna objava odnosila na inkluzivno obrazovanje. U objavi UN BiH od 19. listopada 2022. navodi se značaj edukacije o prilagodbi na klimatske promjene i ekološki aktivizam adolescenata i adolescentica.

Najveći broj lajkova (319) imala je objava od 3. listopada 2022. koja se odnosila na poplave, a najmanji broj lajkova (nijedan) imala je objava od 22. studenog 2022. koja se odnosila na predstavljanje zanimanja mehatroničar/ka.

Objava stranice UN u BiH s najvećim broj komentara (31) je objava od 7. listopada 2022. koja se odnosila na katastrofe uzrokovane klimatskim promjenama. Kao što smo već istaknuli, preglede nismo analizirali u ovom radu, ali potrebno je naglasiti da je gore spomenuta objava pored teksta imala i video koji je ostvario 122.000 pregleda.

Objava UN BiH na temu međunarodnog dana smanjenja rizika od katastrofa od 13. listopada 2022. imala je najveći broj podjela (15), dok su ostale objave imale do tri podjele.

Sve analizirane objave stranice UN u BiH su uz tekst imale i prateće vizualne elemente, najčešće fotografije s događaja ili postere / infografike / ilustracije kreirane od strane UN BiH i / ili partnerskih organizacija (npr. poster i vizuali kojima je najavljuvan Tjedan održivog razvoja). Iako stranica UN u BiH ima značajan broj pratitelja i pratiteljica, u analiziranom periodu objave nisu ostvarile značajniju angažiranost pratitelja i pratiteljica stranice.

4.2. Stranica UNICEF BIH

Objave stranice UNICEF BiH kontinuirano su se odnosile na različite teme (od mentalnog zdravlja, obitelji, roditeljstva do medijske pismenosti i sigurnosti na internetu), pored objava o održivom razvoju, bilo u općem smislu, bilo da su se odnosile na neki od konkretnih Ciljeva održivog razvoja.

Najveći broj lajkova (1.100) imala je objava stranice UNICEF BiH s naslovom „Nek svaki dan bude dan djeteta“ od 21. studenog 2022. Spomenuta objava posvećena je Međunarodnom danu djeteta, a u objavi je prenesen članak / link objavljen na službenoj stranici UNICEF BiH. Spomenuta objava je ujedno imala 18 komentara i 17 podjela. Najveći broj podjela (53) imala je video objava UNICEF BiH povodom proslave Međunarodnog dana djeteta od 21. studenog 2022., u kojoj čestitku djeci povodom njihovog dana upućuje poznati nogometaš Edin Džeko. Ta je objava imala 342 lajka, šest komentara i 71.000 pregleda.

Najveći broj komentara (25) imala je objava stranice UNICEF BiH na temu darivanja (engl. *giveaway*) pratiteljima i pratiteljicama povodom obilježavanja Međunarodnog dana djeteta. Najviše analiziranih objava (33) odnosilo se na Međunarodni dan djeteta, tj. kako je taj dan obilježen širom Bosne i Hercegovine.

Za temu ovog istraživanja bitno je spomenuti objavu stranice UNICEF BiH od 12. listopada 2022. koja se odnosila na Tjedan održivog razvoja u BiH, odnosno aktivnosti koje su realizirane u okviru ove manifestacije. Ova je objava imala hešteg (engl. *hashtag*) #Zamisli2030, što je direktna poveznica s Agendom 2030, odnosno održivim razvojem, a ujedno i naziv jedne od tri analizirane stranice, što ukazuje na suradnju analiziranih stranica, odnosno međunarodnih organizacija. U objavi od 26. listopada 2022. UNICEF BiH ukazuje na značaj Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja

kao temelja za održiv i inkluzivan rast u BiH te je ovaj post jedan od primjera kako treba tekstualno i vizualno govoriti o održivom razvoju, Ciljevima održivog razvoja, te u krajnjoj liniji obrazovanju o održivom razvoju. Ukupno šest objava od 142 analizirane objave stranice UNICEF BiH odnosilo se na inkluziju, inkluzivno obrazovanje, sistem procjene i asistivne tehnologije, od čega su tri objave imale u tekstu jasno napisan Cilj 4 – kvalitetno obrazovanje. Od 6 gore spomenutih objava, dvije objave odnosile su se na konferenciju „Osmislimo obrazovanje ponovno“.

4.3. Stranica Zamisli2030

Od 34 analizirane objave, Facebook stranica Zamisli2030 imala je samo dvije objave koje se odnose na obrazovanje, odnosno obrazovanje za održivi razvoj (objava koja se odnosila na unaprjeđenje Cilja održivog razvoja broj 4 kroz digitalno učenje i transformaciju u obrazovanju te objava koja se odnosila na tematsku diskusiju „Obrazovanje o zdravim životnim stilovima“). Kada je u pitanju tema, 10 objava stranice Zamisli2030 bilo je fokusirano na ugljični otisak i dekarbonizaciju. Objava stranice Zamisli2030 s najviše lajkova (244) je objava od 10. listopada 2022. na temu CO₂ otiska. Ujedno, spomenuta objava imala je i najviše komentara (12). Objava s najvećim brojem podjela (15) je objava od 5. listopada 2022. na temu Tjedna održivog razvoja. Ta je objava pored teksta imala i video sadržaj koji je pregledan 1.100 puta.

U prosjeku su objave stranice Zamisli2030 postigle nizak stupanj angažiranosti digitalne publike, većina analiziranih objava imala je jednoznaменkasti broj lajkova, jedan ili nijedan komentar pratitelja, što je direktan pokazatelj (ne)angažiranosti digitalne publike. Najpopularniji post, odnosno post s najviše lajkova stranice Zamisli2030 u analiziranom periodu odnosio se na ugljični otisak i imao je 244 lajka, 12 komentara i šest podjela. Na nizak stupanj angažiranosti digitalne publike stranice Zamisli2030 ukazuje i podatak da je lajv (engl. *live*) s jednog od događaja u okviru Tjedna održivog razvoja u BiH imao samo jedan lajk i jednu podjelu, i da je lajv pregledalo ukupno 567 ljudi. Kod stranice Zamisli2030 je primijećena neredovitost u objavama, primjerice u jednom danu stranica je znala imati dvije ili tri objave, nakon čega je imala pauzu od tri do pet dana do iduće objave.

Sve tri analizirane stranice posvetile su podjednako pažnju obilježavanju Tjedna održivog razvoja u BiH, manifestaciji koja se drugu godinu održava u BiH. Analizirane stranice su vodile računa da objave pored teksta imaju i odgovarajuću fotografiju, a te su fotografije u većini slučajeva bile vlastiti, a ne preuzeti sadržaj. Pored fotografija, objavljeni su i različiti vizuali (npr. infografike, stripovi itd.). Poseban nivo inovativnosti i kreativnosti pokazala je stranica Zamisli2030 koja je kreirala strip 17 Ciljeva održivog razvoja, namijenjen djeci i mladima. Kroz strip je predstavljen svaki cilj pojedinačno, a kreiran je s namjerom podizanja svijesti o važnosti implementacije Agende 2030, kako u kontekstu BiH, tako i na svjetskom nivou. Važno je istaknuti da su se tijekom analiziranog perioda samo dvije objave odnosile na spomenuti strip.

Iako se sve tri analizirane stranice / organizacije bave održivim razvojem u svom man-

datu, tijekom analiziranog perioda uočeno je da temi održivog razvoja, kao i temi obrazovanja za održivi razvoj, pristupaju drugačije, fokusirajući se na različite Ciljeve održivog razvoja. U tekstu koji slijedi bit će predstavljen zaključak ovog rada.

5. ZAKLJUČAK

Od usvajanja Ciljeva održivog razvoja 2015. godine, na svjetskom razini sve se više i češće govori o održivosti poduzeća, zelenoj ekonomiji i smanjenju stope siromaštva, što ukazuje da će održivi razvoj u širem smislu, kao i obrazovanje za održivi razvoj, biti teme koje će u godinama koje slijede zauzimati centralnu poziciju u znanstveno-istraživačkom radu, ali i u djelovanju brojnih međunarodnih organizacija. Ovim radom smo pokušali utvrditi na koji način Bosna i Hercegovina, točnije odabrane međunarodne organizacije koje djeluju u Bosni i Hercegovini i u fokusu svog mandata imaju održivi razvoj i / ili obrazovanje za održivi razvoj, te teme predstavljaju javnosti, odnosno digitalnoj publici na društvenoj mreži Facebook. Rezultati istraživanja pokazali su da se kada je u pitanju broj objava, lajkova, podjela i komentara, stranica UNICEF BiH nalazi na prvom mjestu, što se u izvjesnoj mjeri moglo i očekivati zbog najvećeg broja pratitelja i pratiteljica.

Pretpostavljali smo da će UN u BiH kao krovna organizacija pored kreiranja vlastitog sadržaja i građenja online prisustva kontinuirano prenositi / dijeliti sadržaj svih UN fondova i programa u BiH (ne samo UNICEF-a i UNDP-a koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem), što je trebalo rezultirati time da brojčano ima i najviše objava, međutim rezultati istraživanja su pokazali drugačije.

Iako su sve analizirane stranice imale objave koje se tiču održivog razvoja u općem smislu kao i objave fokusirane na pojedine aspekte održivog razvoja, samo je u jednoj od ukupno 274 analizirane objave bio upotrijebljen termin obrazovanje za održivi razvoj, te je u toj objavi jasno bio izražen stav da je potrebno inkorporirati obrazovanje za održivi razvoj u kurikulum na razini BiH. Ostale analizirane objave koje su se odnosile na Cilj 4 – kvalitetno obrazovanje, imale su fokus na inkluzivno obrazovanje, asistivne tehnologije, pristupačnost i digitalne kompetencije, dok pojam obrazovanje za održivi razvoj nije bio upotrijebljen. Sve tri analizirane stranice posvećuju pažnju održivom razvoju, ali su brojnije objave koje se odnose na druge Ciljeve održivog razvoja (prvenstveno Cilj 1 – svijet bez siromaštva, Cilj 2 – svijet bez gladi, Cilj 3 – zdravlje i blagostanje, Cilj 5 – rodnu ravnopravnost, Cilj 13 – očuvanje klime, Cilj 7 – pristupačnu energiju iz čistih izvora, Cilj 11 – održive gradove i zajednice) u usporedbi s objavama koje se odnose na Cilj 4 – kvalitetno obrazovanje. Od analiziranih stranica najveći fokus na Cilj 4 imala je stranica UNICEF BiH, što nije iznenađujuće jer je UNICEF kao organizacija prvenstveno posvećen pravima djece. Iako se sve odabrane organizacije / stranice bave održivim razvojem, stranica UNICEF BiH je u analiziranom periodu pokazala najviši stupanj raznolikosti tema, ali je primarni fokus bio na temama koje se tiču prava, zdravlja i sigurnosti djece, u kontekstu ili van konteksta održivog razvoja.

Od tri analizirane stranice, UNICEF BiH pokazao je najveći kontinuitet kada je u

pitanju objavljivanje, tj. aktivnost na Facebooku. U analiziranom periodu ta je stranica imala po dvije ili tri objave dnevno, bez dužih pauza između objava. U analiziranom periodu uočen je različit stil vođenja Facebook stranica, od učestalosti objava, do načina tekstualnog i vizualnog kreiranja objava. Dok stranica UN u BiH ima vrlo formalan način obraćanja digitalnoj publici, na stranici UNICEF BiH ton i diskurs su opušteniji, donekle i neformalni. U izvjesnom broju objava stranica se obraća direktno djeci (npr. žele ugodan vikend svoj djeci), a onda se u nizu objava ne može procijeniti obraća li se stranica roditeljima, ekspertima i eksperticama, medijima, političarima i političarkama. Upravo zbog nejasne komunikacijske strategije stječe se dojam da se stranica obraća svima i nikome, što je i potvrđeno niskom stopom direktne angažiranosti publike – samo 113 komentara na 142 objave.

Također, u analiziranim objavama uočeno je sporadično i nekonzistentno naglašavanje o kojem se cilju od 17 Ciljeva održivog razvoja konkretno radi u objavi, što može značiti da osobe iz analiziranih organizacija koje kreiraju sadržaj za društvenu mrežu Facebook pretpostavljaju da osobe koje prate njihove stranice i sadržaj imaju značajan nivo znanja kada je u pitanju održivi razvoj, te da su objave kreirane i krojene u skladu s njihovom percepcijom idealnog pratitelja ili idealne pratiteljice koji/a ima značajnu razinu znanja o održivom razvoju. Objave bi trebale biti više edukativnog, nego informativnog karaktera i prilagođene različitim vrstama / strukturama (digitalne) publike.

Pohvalno je da su u analiziranom periodu stranice UNICEF BiH i stranica UN u BiH obilježavale sve važne međunarodne dane, poput Međunarodnog dana djeteta, Međunarodnog dana nastavnika i nastavnica itd. Bitno je naglasiti da je UNICEF BiH fokus stavio na Međunarodni dan djeteta te su objave koje se odnose na tu temu bile najbrojnije u analiziranom periodu.

Na stranici UNICEF BiH, pored objava o Međunarodnom danu djeteta, dominirale su objave koje se odnose na sport (konkretno nogomet) i kulinarski video serijal „Šta ću ručku?“ u kojem poznati bosansko-hercegovački TV kuhar Vjeko Kramer priprema zdrave recepte (prvenstveno za najmlađe). Iako su i te teme važne i interesantne te ih možemo tematski smatrati dijelom mozaika o održivom razvoju, smatramo da komuniciranje o održivom razvoju i obrazovanju za održivi razvoj treba pristupiti mnogo sistematičnije, odgovornije i ozbiljnije i imati jasniju strategiju i viziju kome se stranica obraća, tko je ciljana publika.

Dvije analizirane objave stranice UNICEF BiH objavljene 30. studenog 2022. koje se odnose na konferenciju „Osmislimo obrazovanje ponovo“ izazvale su veći angažman digitalne publike (u smislu lajkova, šerova i komentiranja) nego standardne objave koje je analizirana stranica objavljivala u analiziranom periodu, što nam može biti jasan pokazatelj da publika želi više sadržaja o konkretnim strategijama i smjernicama kako unaprijediti obrazovanje (za održivi razvoj) i kako razvijati postojeći obrazovni sustav u skladu s Ciljevima održivog razvoja.

Stranice Zamisli2030 i UN u BiH imale su objave lokalnog karaktera, dok je UNICEF BiH u odnosu na spomenute dvije stranice imao više objava globalnog karaktera (npr. preuzete od UNICEF stranica iz drugih zemalja u kojima je UNICEF aktivan). Iako

smo svjesni da je UNICEF BiH dio međunarodne organizacije, kao i toga da je ponekad potrebno podijeliti iskustva i primjere dobre prakse iz drugih zemalja, smatramo da Facebook stranica ove organizacije treba imati više lokalni karakter i biti usmjerena na priče, iskustva i probleme u Bosni i Hercegovini.

Pohvalno je da je stranica Zamisli2030 nastala kao dodatna stranica koju UNDP BiH vodi pored svoje službene Facebook stranice. Stranica Zamisli2030 je isključivo usmjerena na teme održivog razvoja i Ciljeva održivog razvoja, dok su na samoj UNDP Facebook stranici predstavljene raznolike teme iz područja djelovanja organizacije.

Za primjereno, kontinuirano uspješno komuniciranje o održivom razvoju i / ili obrazovanju za održivi razvoj potrebno je više edukativnog sadržaja prilagođenog ciljanoj publici.

Smatramo da bi sve analizirane stranice u narednom periodu trebale obratiti više pažnje na obrazovanje za održivi razvoj i potrebu uvođenja ovakvog obrazovanja u kurikulum na svim obrazovnim stupnjevima u Bosni i Hercegovini. Također smatramo da je potrebno osmišljavati kreativne i inovativne načine kako virtualno približiti temu održivog razvoja djeci i mladima (dobar primjer je strip o Ciljevima održivog razvoja koji je objavljen na stranici Zamisli2030). Važno je da analizirane stranice ubuduće kroz svoje objave podjednak fokus stave na svih 17 Ciljeva održivog razvoja, jer su svi ciljevi važni na svoj način i svi podjednako doprinose jednom velikom globalnom cilju, a to je uspostavljanje održivog razvoja u punom i pravom smislu. Kako bi se izbjegla pogrešna tumačenja bilo bi korisno da stranice u svojim objavama počnu od premise da se održivi razvoj, kao i obrazovanje o održivom razvoju, ne mogu poistovjećivati isključivo s klimatskim promjenama i odgovorima na klimatske katastrofe, nego da je održivost mnogo širi i kompleksniji pojam koji dotiče sve sfere života i opstanka planeta. Pohvalno je da sve tri analizirane stranice imaju kontinuiranu suradnju u smislu podrške i međusobnih podjela objava generalno, a ne samo kad su u pitanju zajednički događaji, odnosno zajednički projekti. Pozitivno je i što su stranice UN u BiH i UNICEF BiH vrlo aktivne na društvenoj mreži Facebook, za razliku od stranice Zamisli2030 čije su objave sporadične, što je u izvjesnoj mjeri i opravdano jer se radi o dopunskoj stranici UNDP-a BiH. Iako je još potrebno raditi na podizanju svijesti digitalne, ali i šire publike o značaju Agende 2030, održivog razvoja, Ciljeva održivog razvoja i obrazovanja za održivi razvoj, očigledno je da je napravljen korak naprijed od 2015. godine do danas te je opravdano zaključiti i nadati se da će u narednom periodu poseban fokus biti stavljen na Cilj 4 – kvalitetno obrazovanje, a samim tim i na afirmaciju obrazovanja za održivi razvoj, što bi ujedno i bilo u skladu s potpisanim Okvirom za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u BiH koji se odnosi na period od 2021. do 2025. godine.

LITERATURA

Andevski, M. (2016). Održivo ekološko obrazovanje – perspektiva za promenu kulture učenja. *Inovacije u nastavi*, 29(4): 16-31.

- Frajman-Jakšić, A., Ham, M. i Redek, T. (2010). Sreća i ekološka svjesnost – čimbenici održivog razvoja. *Ekonomski vjesnik*, 23(2): 467-481.
- Dječji fond Ujedinjenih naroda (UNICEF) (2022). UNICEF Mission Statement. URL: <https://www.unicef.org/about-us/mission-statement> (11.12.2022)
- Dječji fond Ujedinjenih naroda Bosna i Hercegovina (UNICEF BiH) (2022). O nama. URL: <https://www.unicef.org/bih/o-nama> (11.12.2022)
- Grgurić, D. (2020). Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj: primjeri dobrih praksi odgajatelja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Diplomski rad. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Halmi, A. (1996). *Kvalitativna metodologija u društvenim znanostima*. Zagreb: A. G. Matoš.
- Hume, T. i Berry, J. (2015). Environmental Education and Education for Sustainable Development. U: Wright, J. (ur.). *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences* (str. 733-739). London: Elsevier Health Sciences.
- Kosanović, N. (2019). Nastanak koncepta održivog razvoja na primjeru održivog razvoja u Plivi Hrvatska d.o.o. Završni rad. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu.
- Luke, A. (2002). Beyond Science and Ideological Critique: Developments in Critical Discourse Analysis. *Annual Review of Applied Linguistics*, 22: 96-110.
- Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO). (2017). Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. Pariz: UNESCO. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444> (14.12.2022.)
- Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO). (2020). Education for Sustainable Development: A Roadmap. Pariz: UNESCO. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802> (14.12.2022.)
- Orlović Lovren, V. (2021). Obrazovanje za životnu sredinu i obrazovanje za održivi razvoj – konceptualna rešenja i dileme. *Nastava i vaspitanje*, 70(1): 7-23.
- Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) (2022). About Us. URL: <https://www.undp.org/about-us> (11.12.2022.)
- Program Ujedinjenih naroda za razvoj u Bosni i Hercegovini (UNDP BiH) (2020). Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini. URL: <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/publications/okvir-za-realizaciju-ciljeva-odr%C5%BEivog-razvoja-u-bosni-i-hercegovini> (10.12.2022.)
- Program Ujedinjenih naroda za razvoj u Bosni i Hercegovini (UNDP BiH) (2022). O nama. URL: <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/o-nama> (11.12.2022.)
- Rauch, F. (2002). The Potential of Education for Sustainable Development for Reform in Schools. *Environmental Education Research*, 8(1): 43-51.
- Tilbury, D. (1995). Environmental Education for Sustainability: Defining the New Focus of Environmental Education in the 1990s. *Environmental Education Research*, 1(2): 195-212.
- Tominac, M. (2018). Promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj obilježavanjem „Međunarodnog dana biološke raznolikosti“. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

- Ujedinjeni narodi (UN) (2022). About Us. URL: <https://www.un.org/en/about-us> (11.12.2022.)
- Ujedinjeni narodi Bosna i Hercegovina (UN BiH) (2021). Okvir saradnje Bosne i Hercegovine i Ujedinjenih nacija za održivi razvoj 2021.-2025.: Partnerstvo za održivi razvoj. URL: https://bosniaherzegovina.un.org/sites/default/files/2021-08/Sustainable%20development_BHS_WEB_final.pdf (12.12.2022.)
- Ujedinjeni narodi Bosna i Hercegovina (2022). Ujedinjene nacije u Bosni i Hercegovini. URL: <https://bosniaherzegovina.un.org/bhs/about/about-the-un> (11.12.2022.)
- UNICEF BiH Facebook stranica (2022). Objave. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/UNICEFBiH/> (14.12.2022.)
- UN in BiH Facebook stranica (2022). Objave. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/UnitedNationsBiH/> (14.12.2022.)
- Venkataraman, B. (2009). Education for Sustainable Development. *Environment Science and Policy for Sustainable Development*, 51(2): 8-10.
- Vukić, T. (2020). Obrazovanje za održivi razvoj kao izborni program. *Research in Pedagogy*, 10(1): 93-107.
- Zamisli2030 (2022). O Projektu. URL: <https://zamisli2030.ba/bs/onama/> (11.12.2022.)
- Zamisli2030 Facebook stranica (2022). Objave. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/zamisli2030/> (14.12.2022.)
- Wals, A. i Benavot, A. (2017). Can We Meet the Sustainability Challenges? The Role of Education and Lifelong Learning. *European Journal of Education*, 52(4): 404-413.
- Zhang, T. i sur. (2020). Applied Model of E-Learning in the Framework of Education for Sustainable Development. *Sustainability*. 12(16): 6420. DOI: 10.3390/su12166420.

COMMUNICATING ON FACEBOOK ABOUT EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT: EXAMPLES OF SELECTED UN FUNDS AND PROGRAMS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Draga Gajić

Abstract

Although sustainable development is not a new concept, it is only in recent years, more specifically since 2015, when the Sustainable Development Goals were adopted, that there has been increasing talk in both academic and activist circles not only about sustainable development, but also about education for sustainable development. The aim of this research is to determine how three selected organizations the UN in BiH (as an umbrella organization), the UNICEF BiH (as a UN fund) and the UNDP BiH (as a UN program) communicate with their (digital) audience on Facebook about education for sustainable development. Although UNDP BiH regularly uses two Facebook pages, the Zamisli2030 page was selected for analysis because it focuses on the Sustainable Development Goals. The research corpus consists of 274 posts published in the period from October 1, 2022 to December 1, 2022. The given time frame was chosen due to the activities and events related to sustainable development (e.g. Sustainable Development Week in BiH) that took place during this period. The method of content analysis and critical discourse analysis was used in the research. The site UNICEF BiH had the largest number of published articles (142), while Zamisli2030 had the smallest number (34). The page UN in BiH paid the most attention to climate change and response to disasters caused by climate change, the page Zamisli2030 focused on carbon footprint and decarbonization, while the page UNICEF BiH paid attention not only to issues related to sustainable development in a general sense, but to a number of different issues relevant to children's lives and rights (e.g. unaccompanied minors, children's mental health, poverty, digital literacy, mitigation of the consequences of the COVID-19 pandemic).

Keywords: Facebook, education for sustainable development, United Nations in Bosnia and Herzegovina, UNICEF Bosnia and Herzegovina, Zamisli2030

KOMMUNIKATION AUF FACEBOOK ÜBER DIE BILDUNG FÜR NACHHALTIGE ENTWICKLUNG: EIN BEISPIEL DER GEWÄHLTEN UN-FONDS UND PROGRAMME IN BOSNIEN UND HERZEGOWINA

Draga Gajić

Zusammenfassung

Obwohl die nachhaltige Entwicklung kein neuer Begriff ist, spricht man erst seit der Annahme der Ziele für nachhaltige Entwicklung (engl. Sustainable Development Goals) im Jahr 2015, sowohl in akademischen als auch in aktivistischen Kreisen, intensiver über die nachhaltige Entwicklung und über die Bildung für nachhaltige Entwicklung. Das Ziel der Forschung ist es festzustellen, wie die gewählten Organisationen – die UN in Bosnien und Herzegowina (als Dachorganisation), UNICEF Bosnien und Herzegowina (als UN-Fonds) und UNDP Bosnien und Herzegowina (als UN- Programm) auf Facebook mit ihrem (digitalen) Publikum über die Bildung für nachhaltige Entwicklung kommunizieren. Obwohl das UNDP BiH regelmäßig zwei Facebook-Seiten benutzt, wurde zur Analyse die Seite Zamisli 2030 (Stell dir vor 2030!) gewählt, weil ihr Fokus auf Zielen der nachhaltigen Entwicklung beruht. Der Forschungskorpus der Studie besteht aus 274 Veröffentlichungen aus der Periode vom 1.10.2022. bis 01.12.2022. Die genannte Zeitspanne wurde wegen der in dieser Zeit stattfindenden Aktivitäten und Geschehnissen gewählt, die sich auf nachhaltige Entwicklung beziehen (z. B. Woche der nachhaltigen Entwicklung in BuH). In der Arbeit

wurden die Methode der Inhaltsanalyse und die kritische Diskursanalyse benutzt. Die meisten Veröffentlichungen hatte (142) hatte die Seite der UNICEF BuH, während die wenigsten (34) die Seite Zamisli 2030 hatte. Die Seite der UN in BuH schenkte die meiste Aufmerksamkeit der Begehung des UN-Tages in den Städten in Bosnien und Herzegowina und der Klimaänderung, Zamisli 2030 stellte den CO₂-Fußabdruck und die Verminderung der Treibhausgasemissionen in den Fokus, während sich UNICEF BuH in den Veröffentlichungen nicht nur mit der nachhaltigen Entwicklung beschäftigte, sondern auch mit Themen, die für Kinderleben und -rechte von Bedeutung sind (z.B. Minderjährige ohne Begleitung, mentale Gesundheit von Kindern, Armut, digitale Kompetenzen usw.).

Schlüsselwörter: Facebook, Bildung für nachhaltige Entwicklung (BNE), UN in Bosnien und Herzegowina, UNICEF Bosnien und Herzegowina, Zamisli 2030